

EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

14. aprill 2016(*)

Eelotsusetaotlus – Asutamisvabadus – ELTL artikkel 49 – Liikmesriigi õigusnormid, millega pärandimaksu sissenõudmise eesmärgil kohustatakse krediitiasutusi teavitama maksuametit surnud kliendi varast – Kõnealuste õigusnormide kohaldamine teises liikmesriigis asuvatele filiaalidele, kus niisugune teavitamine on pangasaladuse tõttu põhimõtteliselt keelatud

Kohtuasjas C-522/14,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Bundesfinanzhofi (Saksamaa kõrgeim maksukohus) 1. oktoobri 2014. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 19. novembril 2014, menetluses

Sparkasse Allgäu,

versus

Finanzamt Kempten,

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja president L. Bay Larsen, kohtunikud D. Šváby, J. Malenovský, M. Safjan ja M. Vilaras (ettekandja),

kohtujurist: M. Szpunar,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Sparkasse Allgäu, esindaja: *Rechtsanwalt* W. R. Bub,
- Finanzamt Kempten, esindaja: L. Bachmann,
- Saksamaa valitsus, esindajad: T. Henze ja B. Beutler,
- Kreeka valitsus, esindajad: A. Dimitrakopoulou ja A. Magrippi,
- Poola valitsus, esindaja: B. Majczyna,
- Euroopa Komisjon, esindajad: W. Mölls ja M. Wasmeier,

olles 26. novembri 2015. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb ELTL artikli 49 tõlgendamist.

2 Taotlus on esitatud Sparkasse Algäu ja Finanzamt Kempteni (Kempteni maksuamet) vahelises kohtuvaidluses, mis puudutab krediidiasutuse keeldumist esitada kõnealusele ametiasutusele teavet kontode kohta, mida tema Austrias asuvas filiaalis, mis ei ole õiguslikult sõltumatu, omasid isikud, kes olid oma surma hetkel Saksamaa maksuresidendid.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 2006/48/EÜ

3 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. juuni 2006. aasta direktiivi 2006/48/EÜ krediidiasutuste asutamise ja tegevuse kohta (ELT L 177, lk 1) artikkel 23 sätestab:

„Liikmesriigid näevad ette, et I lisas loetletud tegevusaladega võivad nende territooriumil vastavalt artikli 25, artikli 26 lõigetele 1 kuni 3, artikli 28 lõigetele 1 ja 2 ning artiklitele 29 kuni 37 kas filiaali asutamise või teenuste osutamise teel tegeleda kõik teise liikmesriigi pädevalt ametiasutuselt tegevusloa saanud ja viimase järelevalve all olevad krediidiasutused, tingimusel et nende tegevusluba hõlmab selliseid tegevusalasid.“

4 Direktiivi 2006/48 I lisas nimetatud tegevuste hulgas esineb eelõige „hoiuste ja muude tagasimakstavate vahendite vastuvõtmine“.

5 Direktiivi artiklis 31 on sätestatud:

„Artiklid 29 ja 30 ei mõjuta vastuvõtivate liikmesriikide õigust võtta meetmeid, selleks et takistada oma territooriumil üldiseks hüvanguks vastuvõetud õigusnormide rikkumist või selle eest karistada. Nimetatud meetmete hulka kuulub võimalus takistada rikkuval krediidiasutusel uute tehingute algatamine antud liikmesriigi territooriumil.“

Direktiiv 2011/16/EL

6 Nõukogu 15. veebruari 2011. aasta direktiivi 2011/16/EL maksustamisalase halduskoostöö kohta ja direktiivi 77/799/EMÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 64, lk 1), mida on muudetud nõukogu 9. detsembri 2014. aasta direktiiviga 2014/107/EL (ELT L 359, lk 1) (edaspidi „direktiiv 2011/16“), artikli 8 lõige 3a sätestab:

„Iga liikmesriik võtab vajalikud meetmed, et nõuda oma aruandekohustuslikelt finantsasutustelt I ja II lisas esitatud aruandlus- ja hoolsusmeetmete eeskirjade täitmist ning tagada selliste eeskirjade tõhus rakendamine ja täitmine vastavalt I lisa IX jaole.“

I ja II lisas esitatud rakendatavate aruandlus- ja hoolsusmeetmete eeskirjade kohaselt edastab iga liikmesriigi pädev asutus automaatset teabevahetust kasutades lõike 6 punktis b nimetatud tähtaja jooksul mis tahes teise liikmesriigi pädevale asutusele avaldatava kontoga seotud järgneva teabe 1. jaanuarist 2016 algavate maksustamisperioodide kohta:

a) iga sellise avaldatava isiku puhul, kes on konto omanik, nimi, aadress, maksukohustuslase identifitseerimisnumber(numbrid) ning füüsilise isiku puhul sünnikoht ja -aeg, ning mis tahes ettevõtte puhul, kes on konto omanik ja kelle kohta tehakse pärast lisades sisalduvate hoolsusmeetmete eeskirjade kohaldamist kindlaks, et tal on üks või enam avaldatavast isikust kontrollivat isikut, ettevõtte nimi, aadress, maksukohustuslase identifitseerimisnumber(numbrid)

ning iga avaldatava isiku nimi, aadress, maksukohustuslase identifitseerimisnumber(numbrid) ja sünnikoht ja -aeg;

b) kontonumber (või kui kontonumber puudub, selle toimiv ekvivalent);

c) aruandekohustusliku finantsasutuse nimi ja identifitseerimisnumber (kui see on olemas);

d) konto jääk või väärtus (sh rahalise väärtusega kindlustuslepingu või annuitedilepingu puhul rahaline väärtus või tagasiostuväärtus) asjaomase kalendriaasta lõpu või muu asjakohase aruandlusperioodi lõpu seisuga või, kui konto suleti kõnealuse aasta või perioodi jooksul, siis konto sulgemise seisuga;

[...]“.

7 Direktiivi 2011/16 I lisa VIII jao punkti D alapunkti 1 kohaselt tähistab väljend „Avaldatav konto“ eelkõige liikmesriigi aruandekohustuslikus finantsasutuses avatud kontot, mis kuulub ühele või mitmele avaldatavale isikule, tingimusel et ta on sellisena kindlaks tehtud vastavalt sama lisa II–VII jagudes kirjeldatud hoolsusmeetmetele.

Saksa õigus

8 Pärandi- ja kinkemaksu seaduse (Erbschaftsteuer- und Schenkungsteuergesetz, edaspidi „ErbStG“) § 33 lõike 1 kohaselt peab iga isik, kes kutsealase tegevuse raames hoiustab või haldab teise isiku vara, kirjalikult teatama pärandimaksuga tegelevale maksuhaldurile tema juures hoiustatud varast ja nõuetest, mis kuulusid pärandajale tema surma ajal.

Austria õigus

9 Austria krediitiasutuste seaduse (Bankwesengesetz, edaspidi „BWG“) § 9 lõigete 1 ja 7 kohaselt võivad teistes liikmesriikides asutatud krediitiasutuste filiaalid Austrias tegutseda, kuid nad peavad järgima teatavaid Austria õiguse sätteid, sealhulgas BWG § 38.

10 BWG § 38 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Krediitiasutused, nende liikmed, juhtorganite liikmed, töötajad ja teised krediitiasutuste jaoks töötavad isikud ei tohi avaldada ega kasutada saladusi, mis on neile usaldatud või kättesaadavaks tehtud ainuüksi seoses ärisuhetega kliendiga [...] (pangasaladus) [...]“.

2. Pangasaladuse hoidmise kohustust ei ole

[...]“

5) kui klient on andnud selleks sõnaselge ja kirjaliku nõusoleku;

[...]“

11 BWG § 101 näeb pangasaladuse rikkumise eest ette kriminaalkaristuse.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

12 Sparkasse Allgäu on krediitiasutus direktiivi 2006/48 tähenduses ja ta tegutseb Saksamaa ametiasutuste poolt väljastatud tegevusloa alusel. Tal on Austrias filiaal, mis ei ole õiguslikult iseseisev.

13 25. septembril 2008 palus Kempteni maksuamet Sparkasse Allgäul esitada talle ErbStG §-s

33 nimetatud teabe ajavahemiku kohta alates 1. jaanuarist 2001, mis puudutab Austrias asuva filiaali kliente, kes elasid oma surma hetkel Saksamaal.

14 Sparkasse Allgäu esitas selle otsuse peale vaide, mis jäeti rahuldamata, nagu ka tema halduskaebus esimese astme kohtus. Neil asjaoludel esitas põhikohtuasja kaebaja Bundesfinanzhofile (Saksamaa kõrgeim maksukohus) kassatsioonkaebuse.

15 Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib, kas ErbStG § 33 lõige 1 piirab asutamisvabadust, sõltumata asjaolust, et selles sättes ette nähtud avaldamiskohustust kohaldatakse sama moodi kõikide Saksamaa krediidasutuste suhtes. Asjaomane kohustus paneb nimelt Saksamaa krediidasutusi hoiduma äritegevuse teostamisest filiaali kaudu Austrias. Samas küsib asjaomane kohus esiteks ka seda, kas asutamisvabaduse piirang võib tuleneda krediidasutuse asukoha liikmesriigi, see tähendab Saksamaa Liitvabariigi ja filiaali asukoha liikmesriigi, see tähendab Austria Vabariigi õigusnormide koosmõjust, ning teiseks seda, millisele liikmesriigile tuleb selline piirang omistada.

16 Neil asjaoludel otsustas Bundesfinanzhof (Saksamaa kõrgeim maksukohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas asutamisvabadusega (ELTL artikkel 49, endine EÜ artikkel 43) on vastuolus liikmesriigi õigusnorm, mille kohaselt peab Saksamaal asuv krediidasutus Saksamaal elanud pärandaja surma korral avaldama andmeid ka tema vara kohta, mida hoiustab või haldab krediidasutuse teises liikmesriigis asuv filiaal, mis ei ole õiguslikult iseseisev, Saksamaal pärandimaksu haldamiseks pädevale maksuhaldurile (Finanzamt), kui teises liikmesriigis ei ole võrreldavat andmete avaldamise kohustust ja sealsed krediidasutused peavad hoidma pangasaladust, mille rikkumise eest karistatakse kriminaalkorras?“

Eelotsuse küsimus

17 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib oma küsimusega sisuliselt teada, kas ELTL artiklit 49 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnorm, mis kohustab selles liikmesriigis asuvaid krediidasutusi avaldama siseriiklikele ametivõimudele teavet teises liikmesriigis asuvas filiaalis, mis ei ole õiguslikult iseseisev, hoiustatud või hallatud vara kohta selle vara esimese liikmesriigi residendist omaniku surma korral, kui teises liikmesriigis ei ole võrreldavat andmete avaldamise kohustust ette nähtud ja kui sealsed krediidasutused peavad hoidma pangasaladust, mille rikkumise eest karistatakse kriminaalkorras.

18 Kõigepealt tuleb meenutada, et ELTL artikkel 49 sätestab asutamisvabaduse piirangute kaotamise. Selle sätte kohaselt hõlmab asutamisvabadus liikmesriigi kodanike õigust mõne teise liikmesriigi territooriumil alustada ja jätkata tegutsemist füüsilisest isikust ettevõtjana ning asutada ja juhtida ettevõtjaid tingimustel, mida oma kodanike jaoks sätestavad selle riigi seadused, kus niisugune asutamine toimub. Asutamisvabaduse piirangute keeld tähendab ühtlasi seda, et keelatud on ka piirangud, mis takistavad mis tahes liikmesriigi territooriumile asunud liikmesriigi kodanikel rajada esindusi, filiaale või tütarettevõtjaid (vt eelkõige kohtuotsused komisjon vs. Prantsusmaa, 270/83, EU:C:1986:37, punkt 13; Royal Bank of Scotland, C-311/97, EU:C:1999:216, punkt 22 ja CLT-UFA, C-253/03, EU:C:2006:129, punkt 13).

19 Ärihingutena, kelle suhtes kohaldatakse ELTL artiklit 49, mõistetakse ELTL artikli 54 teise lõigu kohaselt ka avalik-õiguslikke juriidilisi isikuid, välja arvatud mittetulundusühingud. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud andmete kohaselt on Sparkasse Allgäu avalik-õiguslik juriidiline isik, kelle suhtes on kohaldatav ELTL artikkel 49.

20 Väljakujunenud kohtupraktika on, et isegi kui EL toimimise lepingus sisalduvate

asutamisvabadust käsitlevate sätete eesmärk on nende sõnastuse kohaselt tagada vastuvõtvas liikmesriigis välismaiste kodanike ja ettevõtjate võrdne kohtlemine selle riigi kodanike ja ettevõtjatega, keelavad need samas päritoluriigil takistada oma kodanike või selle liikmesriigi õigusnormide alusel asutatud äriühingute teise liikmesriiki asumist (kohtuotsus *Verder LabTec*, C?657/13, EU:C:2015:331, punkt 33 ja seal viidatud kohtupraktika).

21 Samuti tuleb meenutada, et ErbStG § 33 lõike 1 kohaselt peab iga isik, kes kutsealase tegevuse raames hoiustab või haldab teise isiku vara, kirjalikult teatama pärandimaksuga tegelevale maksuhaldurile tema juures hoiustatud varast ja nõuetest, mis kuulusid pärandajale tema surma ajal.

22 Tuleb tõdeda, et see säte on üldsõnaline ega tee vahet sellel, kus viidatud isiku vara hoiustamine või haldamine aset leiab. Järelikult kehtivad põhikohtuasja kaebaja suhtes, kes on Saksamaa õiguse alusel asutatud juriidiline isik ja kelle asukoht on Saksamaal, sellest sättest tulenevad kohustused mitte üksnes seoses tema Saksamaal asuvates erinevates esindustes ja filiaalides asuvate kontodega, vaid samuti kontodega, mis on avatud Austrias asuvas filiaalis, mis ei ole õiguslikult iseseisev.

23 Eelotsusetaotluse esitanud kohus kaalub küsimust, kas Austrias filiaali avanud Saksamaa krediitiasutuse tegevus on raskendatud nii kohustuse tõttu avaldada ErbStG § 33 lõikes 1 nõutud teavet kui ka kohustuse tõttu hoida Austrias pangasaladust, mida kaitsevad BWG § 38 lõige 2 ja § 101. Sellega seoses märgib see kohus, et nende kahe kohustuse täitmiseks peab põhikohtuasja kaebaja olukorras olev krediitiasutus küsima BWG § 38 lõike 2 punkti 5 alusel oma klientidelt luba neid puudutava teabe võimalikuks edastamiseks Saksamaa ametivõimudele. Sellise nõusoleku küsimise nõude tagajärg võib olla see, et sellise krediitiasutuse Austria filiaali potentsiaalsed kliendid võivad suunduda Austria pankade või Saksamaa pankade Austria tütarettevõtjate juurde, kuna nendel analoogset teabe edastamise kohustust ei ole.

24 Kuigi tõesti ei saa välistada, et ErbStG § 33 lõige 1 võib vähendada Saksamaal asuvate krediitiasutuste soovi avada Austrias filiaale, kuna selle kohustuse täitmine asetaks neid ebasoodsasse olukorda pelgalt seetõttu, et siis lasub neil kohustus, mida viimati nimetatud liikmesriigis asuvatel krediitiasutustel ei ole, ei saa sellest siiski järeldada, et asjaomase kohustuse olemasolu saab kvalifitseerida asutamisvabaduse piiranguks ETL artikli 49 tähenduses.

25 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu poolt esitatud andmeid arvestades tuleb nimelt tõdeda, et sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas tulenevad ebasoodsad tagajärjed, mille võib kaasa tuua selline kohustus, nagu on sätestatud ErbStG § 33 lõikes 1, kahe liikmesriigi pädevuste paralleelsest teostamisest esiteks pankade ja muude krediitiasutuste kohustuste reguleerimisel suhetes nende klientidega osas, mis puudutab pangasaladuse hoidmist, ning teiseks maksukontrolli läbiviimisel (vt selle kohta kohtuotsused *Kerckhaert* ja *Morres*, C?513/04, EU:C:2006:713, punkt 20; *Columbus Container Services*, C?298/05, EU:C:2007:754, punkt 43, ja *CIBA*, C?96/08, EU:C:2010:185, punkt 25).

26 Täpsemalt ei saa Saksamaa õiguse kohaselt pangasaladuse hoidmine omada esimest nõude suhtes tagada maksukontrollide tõhusus, mistõttu kehtestabki ErbStG § 33 lõige 1 selles sätestatud tingimustel kohustuse edastada maksuhaldurile teavet ilma asjaomase konto omaniku nõusolekuta. Austria õiguses on aga BWG §s 38 tehtud vastupidine valik, kuna pangasaladust tuleb põhimõtteliselt hoida kõikide suhtes, kaasa arvatud maksuhaldur.

27 On tõsi, et kahe asjaomase liikmesriigi vahel sõlmitud kahepoolse lepingu ning samuti liidu tasandil võetud selliste meetmete nagu direktiivi 2011/16 artikli 8 lõikes 3a sätestatud kohustusliku automaatse teabevahetuse eesmärk on tagada maksustamisalane halduskoostöö ja lihtsustada

seega sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas asjaomase meetmega hõlmatud teabe hankimist Saksamaa maksuhalduri poolt.

28 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib samas, et kuigi on olemas Saksamaa Liitvabariigi ja Austria Vabariigi vahel sõlmitud ning 1. märtsil 2012 jõustunud maksustamisteabe vahetamise leping, on see kohaldatav vaid maksustamisaastate või -perioodide suhtes pärast 1. jaanuari 2011, mida Kempteni maksuameti poolt Sparkasse Allgäule saadetud nõue ei puuduta. Samuti võeti direktiiv 2011/16 vastu pärast põhikohtuasja aluseks olevate asjaolude toimumist.

29 Seega tuleb tõdeda, et arvestades põhikohtuasjas käsitletavate asjaolude ajal kehtinud liidu õigust ja maksukontrolli eesmärgil teabe vahetamise valdkonnas mis tahes ühtlustamismeetmete puudumist, olid liikmesriigid vabad kehtestama siseriiklikele krediidasutustele sellise kohustuse, nagu on kõne all põhikohtuasjas, seoses nende välisriigis tegutsevate filiaalidega ja eesmärgiga tagada maksukontrollide tõhusus, tingimusel et asjaomastes filiaalides tehtud tehinguid ei koheldaks diskrimineerivalt võrreldes nende siseriiklike filiaalide poolt tehtud tehingutega (vt selle kohta kohtuotsus *Columbus Container Services*, C-298/05, EU:C:2007:754, punktid 51 ja 53, ning kohtumäärus *KBC Bank ja Beleggen, Risicokapitaal, Beheer*, C-439/07 ja C-499/07, EU:C:2009:339, punkt 80).

30 Nagu aga käesoleva kohtuotsuse punktis 22 juba märgitud, kohaldatakse ErbStG § 33 lõiget 1 selle sätete kohaselt Saksamaal asuvate krediidasutuste suhtes seoses nii Saksamaal kui ka välismaal tehtud tehingutega.

31 Pelk asjaolu, et sellist avaldamiskohustust nagu põhikohtuasjas käsitletav ei ole Austria õiguses kehtestatud, ei saa välistada, et Saksamaa Liitvabariik võib sellise kohustuse kehtestada. Nimelt tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, et asutamisvabadust ei saa mõista selliselt, et liikmesriik on kohustatud kehtestama oma maksuõigusnormid ja eelkõige sellise avaldamiskohustuse, nagu on kõne all põhikohtuasjas, vastavalt mõne muu liikmesriigi õigusnormidele, tagamaks igas olukorras, et kõik siseriiklikest regulatsioonidest tulenevad erinevused oleks kaotatud (vt selle kohta kohtuotsused *Columbus Container Services*, C-298/05, EU:C:2007:754, punkt 51, ja *National Grid Indus*, C-371/10, EU:C:2011:785, punkt 62).

32 Kõiki eelnevaid kaalutlusi arvestades tuleb esitatud küsimusele vastata, et ELTL artiklit 49 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus liikmesriigi õigusnorm, mis kohustab selles liikmesriigis asuvaid krediidasutusi avaldama siseriiklikele ametivõimudele teavet teises liikmesriigis asuvas filiaalis, mis ei ole õiguslikult iseseisev, hoiustatud või hallatud vara kohta selle vara esimese liikmesriigi residendist omaniku surma korral, kui teises liikmesriigis ei ole võrreldavat andmete avaldamise kohustust ette nähtud ja kui sealsed krediidasutused peavad hoidma pangasaladust, mille rikkumise eest karistatakse kriminaalkorras.

Kohtukulud

33 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kohtukulusid, välja arvatud nimetatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

ELTL artiklit 49 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus liikmesriigi õigusnorm, mis kohustab selles liikmesriigis asuvaid krediidasutusi avaldama siseriiklikele ametivõimudele teavet teises liikmesriigis asuvas filiaalis, mis ei ole õiguslikult iseseisev, hoiustatud või hallatud vara kohta selle vara esimese liikmesriigi residendist omaniku surma korral, kui teises liikmesriigis ei ole võrreldavat andmete avaldamise kohustust ette nähtud ja kui sealsed krediidasutused peavad hoidma pangasaladust, mille rikkumise eest

karistatakse kriminaalkorras.

Allkirjad

* Kohtumenetluse keel: saksa.